

กลวิธานเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา*
BUDDHIST SELF-DEFENSE MECHANISM OF EDUCATIONAL INSTITUTE
ADMINISTRATORS

^[1]สุวรรณา สูดปรุก Suwana Sudpruk, ^[2]พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน Phramaha Yannawat
Thitavaddhano, ^[3]ลำพอง กลมกุล Lampong Klomkul

^[1] ^[2] ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: oay.suwanna@gmail.com

Article Received: January 30, 2021, Revised: February 20, 2021, Accepted: February 22, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอกลวิธานเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นนักวิชาการด้านพุทธบริหารการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า กลวิธานเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการบูรณาการหลักสติปัฏฐาน 4 กับกลวิธานการป้องกันตนเองเพื่อรักษาสภาพร่างกาย วาจา และจิตใจให้อยู่ในสภาวะองค์รวมที่สมบูรณ์ โดยมีหลักการและคุณธรรมสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา 3 ประการ ประกอบด้วย 1) ต้นแบบที่ดี ผู้บริหารทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถ มีความเป็นผู้นำสามารถเป็นต้นแบบให้ผู้อื่นได้ทั้งในด้านการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงาน 2) วชิสุจริต ผู้บริหารมีวาทศิลป์ ไม่พูดเท็จ สื่อสารด้วยถ้อยคำสุภาพ ไม่ใช้คำพูดส่อเสียด 3) มีจิตสาธารณะ ผู้บริหารมีจิตสำนึกที่ดีในการรู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

คำสำคัญ: กลวิธาน, สติปัฏฐาน 4, ผู้บริหารสถานศึกษา, ต้นแบบที่ดี, วชิสุจริต, จิตสาธารณะ

ABSTRACT

This research article aimed to present the Buddhist self-defense mechanism of educational institute administrators. The research methodology consisted of document analysis and interviews with 12 key informants who were academics in the field of Buddhist education administration and experts in educational administration by selecting a specific method and analyzed the data with content analysis. The results showed that Buddhist self-defense mechanism of educational institute administrators was combined with Satipatṭhāna 4 and self-defense mechanism to maintain the state of the body, speech and mind to be in perfect holistic state. There were 3 important principles and virtues for educational institution administrators: 1) good role models, administrators could perform their duties perfectly, knowledgeable, leadership and could be a role model for others in terms of

*บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาโมเดลกลวิธานเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

behavior and performance, 2) good conduct in word, being an eloquent executives, not a lie, communicate with polite words, not using slanderous words, 3) having a public mind, executives had a good conscience in knowing their duties, responsibility sacrificed for the common good.

Keywords: Self-Defense Mechanism, Satipatṭhāna 4, Educational Institute Administrators, Good Role Model, Good Conduct in Word, Public Mind

บทนำ

การศึกษา คือ การสร้างคนให้มีความรู้ความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นมีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคมมีความพร้อมที่จะประกอบกิจการงานอาชีพได้ การศึกษาช่วยให้คนเจริญงอกงาม ทั้งทางปัญญา จิตใจ ร่างกาย และยังส่งผลต่อสังคมและประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศได้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุงใหม่ ปี 2542 กล่าวว่า เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคมมีคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวเกิดขึ้นในโรงเรียนอันเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาและปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน รวมทั้งจัดกิจกรรมที่ขัดเกลาและปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นเมืองที่ดีต่อสังคม มีค่านิยมทางวัฒนธรรมและสังคมที่ดี รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วของโลกซึ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียน คือความสำเร็จของโรงเรียน ความสำเร็จของโรงเรียนนั้นเป็นผลสืบเนื่องจากการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาโรงเรียนจนเกิดผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ของโรงเรียนได้

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 39 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการ ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงใน 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) เหตุฉะนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องมีบทบาทสำคัญในการบริหารและจัดการศึกษาและมีคุณลักษณะที่สำคัญทั้งในด้านวิชาชีพและส่วนตัวเพื่อดำเนินการให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของการศึกษาซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาบุคคลใหม่จะเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการบริหาร ฉะนั้น ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจะต้องเป็นผู้นำและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอย่างมีอาชีพ เช่น การปรับตัวให้เท่าทันกับยุคเทคโนโลยี รวมทั้งการปรับตัวเมื่อมีการย้ายสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารส่วนใหญ่มักมีการโยกย้ายสถานศึกษาบ่อยจึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กร บุคลากร จำนวนนักเรียน สถานที่ รวมถึงปรับตัวให้รับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ ซึ่งการปรับตัวนั้นเป็นการปรับกายและใจให้อยู่ในสังคมในสภาวะแวดล้อมและในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีความสุข จากบริบทของการปรับตัวที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งผู้บริหารต้องเผชิญและรับมือได้อย่างเหมาะสมนั้น ในทางจิตวิทยาการปรับตัวเป็นกระบวนการที่บุคคลแสดงพฤติกรรม เพื่อสนองความต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยร่างกายจะแสดงปฏิกิริยาออกมาในรูปแบบต่างๆ นั้น เรียกว่า กลไกในการป้องกันตนเอง (Defense Mechanism) (นิภา นิธยาน, 2559)

กลวิธานในการป้องกันตนเอง (Defense Mechanism) เป็นกลยุทธที่มนุษย์นำมาใช้เพื่อลดสภาวะทางอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยการบิดเบือน ปฏิเสธ และหลีกเลี่ยงสถานการณ์ต่างๆ เมื่อได้ใช้แล้วบุคคลนั้นจะรู้สึกสบายใจขึ้น สามารถรักษาสมดุลในจิตใจได้ในระดับหนึ่ง แต่ถ้านำไปใช้ทุกเรื่องจนเคยชินเป็นนิสัยจะเป็นผลเสียต่อบุคลิกภาพได้ เพราะกลวิธานในการป้องกันตนเองเป็นการต่อสู้และป้องกันตนเองจากสถานการณ์ความเป็นจริงที่ไม่สามารถจะยอมรับได้ ดังนั้น ถ้าใช้มากๆ อาจทำให้บุคคลนั้นมีบุคลิกภาพที่ไม่สามารถยอมรับความเป็นจริงกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนได้ (เต็มศักดิ์ คทวณิช, 2547) จากงานวิจัยของโมไณย อภิศักดิ์มนตรี (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารจะใช้วิธีการบริหารความขัดแย้งให้ความขัดแย้งอยู่ในระดับที่เหมาะสมและส่งผลให้องค์การมีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้บริหารต้องมีวิธีการ หรือมีแนวทางในการบริหารความขัดแย้ง และอีกปัญหาหนึ่งที่พบคือผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มักจะโยกย้ายสถานศึกษาอยู่บ่อย จึงทำให้ผู้บริหารจะต้องไปพบเจอกับบริบทของสถานศึกษาที่แตกต่างกันออกไปทั้งด้านบุคคล สถานที่ และปริมาณนักเรียน ซึ่งบริบทที่กล่าวมาข้างต้นนั้นส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารทั้งสิ้น หากผู้บริหารขาดทักษะในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมนั้นอาจจะทำให้เกิดผลกระทบต่อกิจการต่างๆ ของโรงเรียนได้ ในทางจิตวิทยานั้นการปรับตัวนั้นเป็นขบวนการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในสิ่งแวดล้อมของเขา ตลอดชีวิตบุคคลทุกคนต้องมีการปรับตัวต้องการแก้ปัญหาเพื่อสนองความต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม คนเราใช้กลวิธานป้องกันตนในการปรับตัวต่อภาวะเคร่งเครียด ซึ่งเป็นเรื่องที่คนปกติธรรมดาทั้งหลายใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน ไม่ได้แสดงถึงความผิดปกติทางจิต หรือพฤติกรรมที่ผิดปกติ ถ้าหากคนเราใช้กลวิธานแต่พอดี ก็เป็นเรื่องปกติธรรมดา และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแต่อย่างไร แต่กลับจะเป็นคุณประโยชน์ด้วยซ้ำไปในแง่ที่ช่วยให้คนเราหาทางออกด้วยตนเองได้ในชีวิตประจำวันซึ่งเป็นการผ่อนคลายความเคร่งเครียดและช่วยทำให้อารมณ์สงบลงได้บ้าง ถึงแม้ว่าการใช้กลวิธานจะไม่ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตรงก็ตาม แต่มีข้อสำคัญ คือ อันตรายจะเกิดขึ้นได้เมื่อเราใช้กลวิธานบางแบบเป็นประจำซ้ำซากในการแก้ปัญหาจนกลายเป็นลักษณะนิสัยประจำส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ เช่น บุคคลบางคนไม่ยอมรับว่าตนผิดเลย แต่ชอบใช้วิธีกล่าวโทษและขัดท้อบุคคลอื่น หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องทุกครั้งไปเมื่อเกิดความผิดพลาดขึ้น ทางออกเช่นนี้ทำให้บุคคลนั้นสบายใจ แต่หาวิธีแก้ปัญหาที่ไม่ถูกจุดและลักษณะนิสัยที่อยู่ตัวเช่นนี้ยิ่งจะนำไปสู่ปัญหาที่ยากในการปรับตัวได้มากยิ่งขึ้น

ผู้บริหารสามารถนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการป้องกันตนเองอันเป็นการป้องกันตนเองที่เหมาะสมและถูกวิธีที่สุด อันจะไม่ก่อให้เกิดโทษอื่นๆ และเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ส่วนเดียว ต่างจากหลักกลวิธานในการป้องกันตนเองซึ่งมีทั้งส่วนดีและส่วนไม่ดี โดยหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนานั้นมีหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการป้องกันตนเองหลายประการ เช่น อริยสัจ 4 ไตรสิกขา ภาวนา 4 และสติปัฏฐาน 4 เป็นต้น ซึ่งมีหลักธรรมที่เหมาะสมกับการนำมาบูรณาการเพื่อใช้กับการป้องกันตนเอง คือ การฝึกสติ นั้น โดยวิธีการฝึกสติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า สติปัฏฐาน 4 (ม.ม. (ไทย) 12/105-138/101-131) ซึ่งสามารถป้องกันกลวิธานด้วยหลักพุทธธรรม คือ สติปัฏฐาน 4 ได้ก็จะสามารถลดการใช้กลวิธานการป้องกันตนเองหรือทำให้น้อยลง เพราะหลักสติปัฏฐานทำให้เกิดประโยชน์และคุณค่าทางด้านร่างกาย พฤติกรรม จิตใจ ปัญญา และสังคม เพื่อช่วยลดความผิดพลาดและปัญหาด้านการควบคุมอารมณ์ของการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องกลวิธานเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาด้านการป้องกันตนเองด้วยการบูรณาการกับหลักพุทธธรรมอันจะส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีของเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์จะมีคุณสมบัติ ด้านการบริหารสถานศึกษาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 12 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องมีคุณสมบัติ คือ 1) จบการศึกษาในสาขาบริหารการศึกษา 2) เป็นผู้บริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอย่างน้อย 10 ปีขึ้นไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยกลวิธีของเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา 3 ประเภท ได้แก่ 1) ต้นแบบที่ดี 2) วชิรสุจริต และ 3) มีจิตสาธารณะ

3. การกำหนดวิธีการจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ มาทำการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งกระบวนการทั้ง 3 กระบวนการนี้ได้ทำควบคู่ไปกับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) การลดทอนข้อมูล เป็นการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์แล้วจัดลงในหัวข้อที่เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นการเลือกหาจุดที่น่าสนใจของแต่ละตัวแปรที่ศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับตัวแปรที่สนใจศึกษาและเป็นข้อมูลที่เกิดจากประสบการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งมีความเชื่อมโยงกับประเด็นของตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา 2) การตรวจสอบข้อมูล เป็นกระบวนการที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาถึงความถูกต้องและความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยพิจารณาจากสารสนเทศาพูดคุยโดยมีหลักฐานประกอบระหว่างการสนทนา ความพอเพียงของข้อมูล กำหนดได้โดยประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้ก่อนการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

กลวิธีของเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา 3 ประเภท ได้แก่

1. ต้นแบบที่ดี จากการสัมภาษณ์การบริหารงานที่มีความโดดเด่นเป็นกลวิธีของเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับต้นแบบที่ดีนั้นทำให้ได้ข้อค้นพบการบริหารงานที่มีความโดดเด่น ได้แก่ สร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติงานของบุคลากร ความพอเพียง การบริหารงบประมาณ การจัดทำแผนประจำปี ใช้งบประมาณให้คุ้มค่า ปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่ดีในการปฏิบัติงาน รับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง ไม่ชอบตำหนิคนอื่น มีความใจดี เป็นต้นแบบที่ดีให้ลูกศิษย์ เป็นคนใจเย็น เน้นการบริหารงานวิชาการ การประสานงาน การบริหารงานบุคคล การสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน การส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการตัดสินใจเด็ดขาดรวดเร็ว

2. วชิรสุจริต จากการสัมภาษณ์ภาษาที่ใช้ในการบริหารงาน เป็นกลวิธีของเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับวชิรสุจริตนั้นทำให้ได้ข้อค้นพบภาษาที่ใช้ในการบริหารงาน ได้แก่ ใช้การสื่อสารต่อหน้า การสื่อสารระบบทางเดียว การสื่อสารระบบสองทาง ภาษาที่ชัดเจน ใช้ภาษาพูดในการสื่อสาร ใช้การพูดตรงๆ ภาษาตนเอง ภาษาที่อ่อนโยน ภาษากึ่งทางการ ภาษาทางการ ภาษาปกติพูดคุยแบบพี่น้อง และภาษาสุภาพ สื่อสารอย่างมีคุณภาพ

3. มีจิตสาธารณะ จากการสัมภาษณ์วิธีการบริหารงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นกลวิธานเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับมีจิตสาธารณะนั้นทำให้ได้ข้อค้นพบวิธีการบริหารงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่ บริหารแบบมีส่วนร่วม เข้าใจในเนื้องาน เข้าใจเป้าหมายของงาน ใช้ศาสตร์และศิลป์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีน้ำใจให้ทุกคน รับฟังความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตสาธารณะ ช่วยแก้ปัญหาให้คำปรึกษากับบุคลากร สร้างสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนใช้หลักการบริหารอย่างเป็นผู้นำ กำหนดวิสัยทัศน์ให้ชัดเจน ตั้งเป้าหมาย สร้างกำลังใจ จัดหาทรัพยากรอย่างพอเพียง ดูความเหมาะสมของบุคคล และมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถ

อภิปรายผลการวิจัย

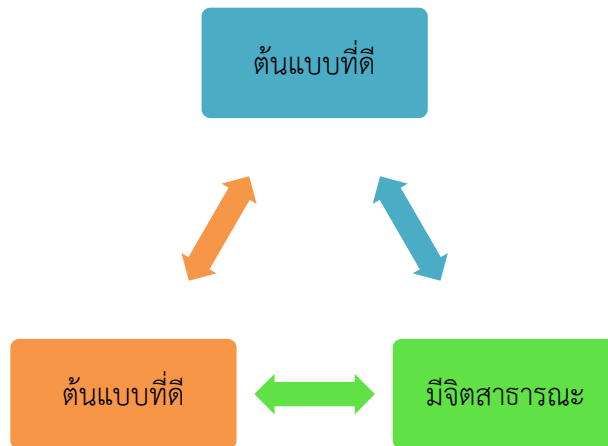
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยมาเพื่ออภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการศึกษาศาภาพกลวิธานเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า กลวิธานเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา 3 ประเภท 1) ต้นแบบที่ดี ผู้บริหารทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถ มีความเป็นผู้นำสามารถเป็นต้นแบบให้ผู้อื่นได้ทั้งในด้านการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงาน 2) วชิรสุจริต ผู้บริหารมีวาทีศิลป์ไม่พูดเท็จ สื่อสารด้วยถ้อยคำสุภาพ ไม่ใช้คำพูดส่อเสียด 3) มีจิตสาธารณะ ผู้บริหารมีจิตสำนึกที่ดีในการรู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งการบริหารงานที่มีความโดดเด่นเป็นกลวิธานเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับต้นแบบที่ดี ทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน มีความเป็นผู้นำในการบริหารงานสามารถเป็นต้นแบบให้ผู้อื่นได้ทั้งในด้านการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงาน วางตัวเหมาะสมในฐานะผู้บริหาร นอกจากนี้ ภาษาที่ใช้ในการบริหารงานเป็นกลวิธานเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับวชิรสุจริต คือ เป็นผู้บริหารที่มีวาทีศิลป์ สื่อสารด้วยถ้อยคำสุภาพ ใช้ภาษาที่เป็นกันเองในระหว่างปฏิบัติงาน มีสัจจะในการรักษาคำพูด ใช้คำพูดที่สร้างความสามัคคีในการทำงาน และวิธีการบริหารงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นกลวิธานเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับมีจิตสาธารณะ คือ ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มใจ เต็มกำลัง เต็มความสามารถ เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมได้ ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เข้าร่วมจิตอาสาและกิจกรรมสาธารณะประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ และยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม พบว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดของสุนทร โคตรบรรเทา (2554) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารการศึกษาเมื่ออาชีพในยุคปฏิรูปการศึกษาควรมีลักษณะพื้นฐานที่สำคัญคือต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์สามารถที่จะวิเคราะห์สถานการณ์ (Analyze Situation) เพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการบริหารทรัพยากรบุคคล เป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาใช้เป็นแบบอย่างไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่การงานแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเองไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอิสิริกันต์ ฐิตปัญโญ (ไชยพร) (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาทุนมนุษย์ตามแนวคิดปฏิฐาน 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้านพบว่า 1) ด้านกาย มีการให้ความรู้ การฝึกอบรมให้อยู่ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสามารถนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ 2) ด้านเวทนา มีความรู้สึกรู้สีกหรือเสวยอารมณ์ที่ปรากฏในขณะที่ปฏิบัติทั้งทางกายและทางใจ แสดงออกถึงความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงสามารถปรับตัวได้ดีสามารถสื่อสารให้เห็นทิศทางขององค์กรอย่างชัดเจน 3) ด้านจิต มีการกำหนดรู้จิตในที่ไกลหรือใกล้สนับสนุนพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากรทุกระดับให้แสดงศักยภาพการทำงานอย่างเต็มความสามารถส่งเสริมให้คิดค้นวิธีการในการแก้ปัญหาการทำงาน และ 4) ด้านธรรม มีการกำหนดรู้ธรรมารมณ์ อาศัยความเพียรมีสติระลึกลับ

รู้อยู่ทุกขณะเกิดความเอื้ออาทรต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และตัดสินใจด้วยความยุติธรรม เสริมสร้างขวัญ กำลังใจในการสร้างผลงานที่มีคุณภาพและมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในฐานะสมาชิกของมหาวิทยาลัย

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นกลวิธานเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการบูรณาการหลัก สติปัญญาฐาน 4 กับกลวิธานการป้องกันตนเอง เพื่อรักษาสภาพร่างกาย วาจา และจิตใจ ให้อยู่ในสภาวะองค์รวมที่ สมบูรณ์ โดยมีหลักการที่เป็นหน้าที่และคุณธรรมสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา 3 ประการ ได้แก่ 1) ต้นแบบที่ดี ผู้บริหารที่ทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถ มีความเป็นผู้นำสามารถ เป็นต้นแบบให้ผู้อื่นได้ทั้งในด้านการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงาน 2) วชิรสุจริต ผู้บริหารที่มีความซื่อสัตย์ไม่พูดเท็จ สื่อสารด้วยถ้อยคำสุภาพ ไม่ใช้คำพูดส่อเสียด รวมถึงไม่พูดเพ้อเจ้อเหลวไหล 3) มีจิตสาธารณะ ผู้บริหารที่มี จิตสำนึกที่ดีในการรู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบ เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม รวมถึงการยึดมั่นในด้าน คุณธรรมและจริยธรรม สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กลวิธานเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

- ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - ภาครัฐ กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลงานวิจัยกลวิธานเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารสถานศึกษา
 - ภาครัฐ กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการวิจัยกลวิธานเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาไปพัฒนาเป็นคู่มือการฝึกอบรมผู้บริหาร
- ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาโมเดลกลวิธานเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยใช้หลักพุทธธรรมข้ออื่นมาบูรณาการ
 - ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาด้วยกลวิธานเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- เต็มศักดิ์ คทวนิช. (2547). **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- นิภา นิธยาน. (2559). **การปรับตัวและบุคลิกภาพ จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- พระมหาอิสริกานต์ ฐิตปุณฺโญ (ไชยพร). (2557). **การพัฒนาทุนมนุษย์ตามแนวสติปัญญา 4 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โมไฉย อภิศักดิ์มนตรี. (2557). **กลวิธานในการป้องกันตัวของผู้บริหารสถานศึกษา**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2554). **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.